14. પરિવહન, સંદેશાવ્યવહાર અને વ્યાપાર

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન 1: નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર સવિસ્તર લખો:

(1) રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ પર ટૂંકનોંધ લખો.

- રાષ્ટ્રીય ધોરી માર્ગો આર્થિક દૃષ્ટિએ જ નહિ; પરંતુ સુરક્ષાની દૃષ્ટિએ પણ અતિ મહત્ત્વના છે.
- આ માર્ગોના નિર્માણ અને જાળવણીની જવાબદારી કેન્દ્ર સરકારની છે.
- આ માર્ગોના દ્વારા રાજ્યની રાજધાનીઓને મોટા ઔદ્યોગિક અને વ્યાપારિક શહેરોને તથા મુખ્ય બંદરોને એકબીજા સાથે જોડવામાં આવ્યા છે.
- તે ભારતને મ્યાનમાર, પાકિસ્તાન, નેપાળ, ભૂતાન, ચીન જેવા પાડોશી દેશોને સાથે પણ જોડે છે.
- રાષ્ટ્રીય ધોરી માર્ગોને ક્રમાંક આપવામાં આવ્યા છે.
- વર્ષ 2011માં રાષ્ટ્રીય ધોરી માર્ગોના ક્રમાંકમાં પરિવર્તન કરવામાં આવેલ છે.
- રાષ્ટ્રીય ધોરી માર્ગ નંબર 44 દેશમાં સૌથી લાંબો છે, જે શ્રીનગરથી કન્યાકુમારી સુધી જાય છે.
- સ્વર્ણિમ ચતુર્ભુજ યોજના એ દિલ્લી, મુંબઈ, ચેન્નઈ અને કોલકાતા એ ચાર મહાનગરોને જોડતી યોજના છે.
- ગુજરાતમાંથી 27, 41, 47, 48, 141, 147 વગેરે નંબરના રાષ્ટ્રીય ધોરી માર્ગો પસાર થાય છે.
- જનસંખ્યાની દૃષ્ટિએ દેશમાં ચંડીગઢ, પુડુચેરી, દિલ્લી, ગોવા વગેરે પ્રદેશોમાં આ માર્ગોની લંબાઈ વધુ છે.
- મિઝોરમ, અરુણાચલ પ્રદેશ, મેઘાલય, મણિપુર જેવાં રાજ્યોનો ત્યાર પછી ક્રમ આવે છે.
- વધારે વસ્તી ધરાવતા ઉત્તરપ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ, બિહાર, મધ્યપ્રદેશ, રાજસ્થાન, મહારાષ્ટ્ર, ગુજરાત વગેરે રાજ્યોમાં રાષ્ટ્રીય ધોરી માર્ગોની લંબાઈ પ્રમાણમાં ઓછી છે.

(2) ટ્રાફિક સમસ્યા દૂર કરવાના ઉપાયો જણાવો.

- ટ્રાફિક સમસ્યા દૂર કરવાના ઉપાયો નીચે મુજબ છે:
- વિદ્યાર્થીઓ જો વાહન ચલાવવા માટેનું લાઈસન્સ ધરાવતા ન હોય, તો તેમણે વાહન ચલાવવું ન જોઈએ.
- અનિવાર્ય સંજોગો ન હોય તો બિનજરૂરી ઓવરટેક ન કરવું.
- સાઇકલ, સ્કૂટર વગેરે દ્વિચક્રીય વાહનો રસ્તાની ડાબી બાજુએ જ ચલાવવાં જોઈએ.
- વાહનચાલકે ચાલુ વાહનને મોબાઈલ ફોનનો ઉપયોગ ન કરવો જોઈએ. અનિવાર્ય હોય તો સાઇડ બતાવી વાહનને રસ્તાની ડાબી બાજુએ ઊભું રાખીને પછી જ મોબાઈલ ફોન પર વાત કરવી.
- 108 તથા ઍમ્બ્યુલન્સ અને ફાયરબ્રિગેડનાં વાહનોને પહેલાં પસાર થવા દેવાં જોઈએ.
- બિનજરૂરી હૉર્ન વગાડી ઘોંઘાટ ન કરવો જોઈએ.

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

- ટ્રાફિક સિગ્નલના નિયમોનું પાલન કરવું.
- નજીકનાં સ્થળોએ ચાલીને જવું અથવા સાઇકલનો ઉપયોગ કરી શકાય.

(3) ભારતના રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગો કયા કયા છે?

- ભારતના રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગોની પરિવહન સેવા ઉત્તર-પૂર્વ ભારતનાં અસમ, પશ્ચિમ બંગાળ અને બિહાર જેવાં રાજ્યોમાં વધારે છે. દક્ષિણ ભારતમાં પણ રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગનો વિકાસ થયો છે.
- જળમાર્ગ તરીકે ગંગા અને બ્રહ્મપુત્ર નદીઓ સૌથી વધુ ઉપયોગી છે.
- ભારતમાં સૌથી વધુ વહાણવટું ગંગાનદીની શાખા હુગલીમાં થાય છે.
- તેમાં સ્ટીમર અને મોટાં-મોટાં વહાણો દ્વારા પરિવહન થાય છે.
- ભારતના 5 રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગો નીચે મુજબ છે:

ક્રમ	રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગનું નામ	કઈ નદી / નહેર પર?	કયા સ્થળોને જોડે છે?	લંબાઈ (કિમી)
1	રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ 1	ગંગા નદી	હલ્દિયા – અલાહાબાદ	1620
2	રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ 2	બ્રહ્મપુત્ર નદી	ધુબરી – સાદીયા	891
3	રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ 3	પશ્ચિમ કિનારાની નહેર	કોલ્લમ – કટ્ટાપુરમ	250
4	રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ 4	ગોદારી-કૃષ્ણા નદી	કાકિનાડા – પુડુચેરી	1078
5	રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ 5	બ્રહ્માણી નદી	ગોએનખલી – તાલ્ચેર	588

પ્રશ્ન 2: નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર મુદ્દાસર લખો:

(1) સમૂહસંચારમાં શાનો સમાવેશ થાય છે?

- સમૂહસંચારમાં બે માધ્યમોનો સમાવેશ થાય છે:
- (1) મુદ્રિત માધ્યમ: તેમાં અખબાર, પત્રિકાઓ અને ટપાલનો સમાવેશ થાય છે.
- (2) ઇલેક્ટ્રોનિક માધ્યમ: તેમાં આકાશવાણી અને દૂરદર્શનનો સમાવેશ થાય છે.

(2) ભારતમાંથી નિકાસ થતી મુખ્ય ચીજવસ્તુઓ કઈ કઈ છે?

- ભારતમાંથી મુખ્ય નિકાસમાં કાચું લોખંડ અને ખનીજ, ઇજનેરી સમાન જેવો કે સાઈકલ, પંખા, સિલાઇ મશીન, મોટરો, રેલવેના ડબ્બા તથા કમ્પ્યૂટર સોફ્ટવેર વગેરનો સમાવેશ થાય છે.
- રસાયણો, રત્ન-આભૂષણો, ચામડું અને ચામડાનો સમાન, સુતરાઉ કાપડ અને સીવેલાં તૈયાર કપડાં, માછલાં અને તેની પેદાશો, હસ્તકલાની વસ્તુઓ, ચા, કૉફી, શણની ચીજવસ્તુઓની પણ નિકાસ થાય છે.

પ્રશ્ન 3: નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર ટૂંકમાં લખો:

(1) ગુજરાતમાં રજ્જુમાર્ગ કયાં સ્થળોએ આવેલા છે ?

- ગુજરાતમાં પાવાગઢ, સાપુતારા અને અંબાજી ખાતે રજ્જુમાર્ગ આવેલા છે.
- જૂનાગઢમાં ગિરનારમાં પણ ખાતે રજ્જુમાર્ગની કામગીરી ચાલુ થઈ છે.

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

(2) વ્યક્તિગત સંચારતંત્રમાં અસરકારક સાધનો કયાં છે ?

- ઇન્ટરનેટ અને સ્માર્ટફોન વ્યક્તિગત સંચારતંત્રનાં અસરકારક સાધનો છે.

(3) આંતરિક વ્યાપાર કોને કહેવાય છે?

- એક રાજ્યમાં વિપુલ પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ સ્તુઓ બીજા રાજ્યમાં નિકાસ કરવામાં આવે અને બીજા રાજ્યમાં ઉત્પન્ન થતી વતુઓ પોતાના રાજ્યમાં આયાત કરવામાં આવે તેને આંતરિક વ્યાપાર કહે છે.

(4) પહેલાના જમાનામાં સંદેશાવ્યવહાર કેવી રીતે થતો?

- પહેલાંના જમાનામાં ઢોલ વગાડીને, ધુમાડો પેદા કરીને, કબૂતરો અને અન્ય પશુઓ દ્વારા સંદેશા વ્યવહાર થતો.

પ્રશ્ન 4: નીચેના દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર આપો:

(1) એવરેસ્ટ આરોહણ સમયે સમાન ઊંચકવાનું કમ કોણ કરે છે?

(A) નેપાળી
(B) ભોટિયા
(C) ભૈયાજી
(D) એક પણ નહિ

(2) ભારતમાં સૌથી લાંબો રાષ્ટ્રીય ધોરી માર્ગ કયો છે?

(A) 3 નંબર
(B) 8 નંબર
(C) 44 નંબર
(D) 15 નંબર

(3) રાષ્ટ્રીય ધોરી માર્ગ નિર્માણની જવાબદારી કોની છે?

(A) રાજ્ય સરકાર
(B) કેન્દ્ર સરકાર
(C) જિલ્લા પંચાયત
(D) એક પણ નહિ

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in